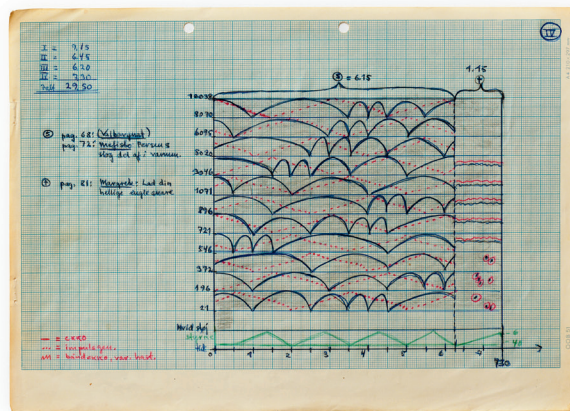
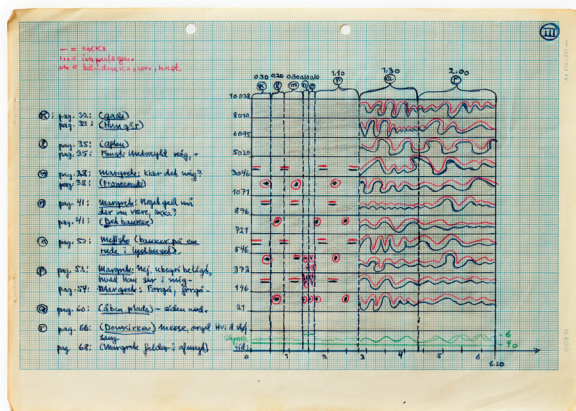
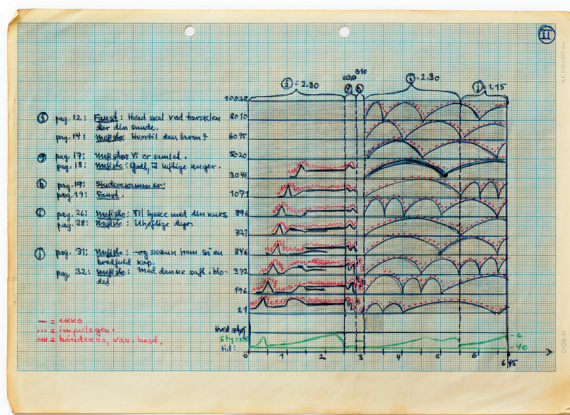
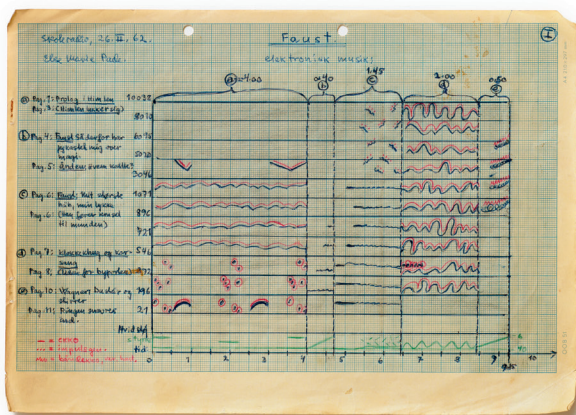

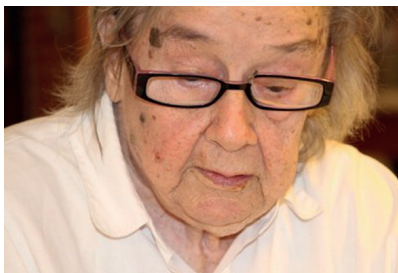
Faust — et partitur af Else Marie Pade

Else Marie Pade: **Faust** 1962, 2012 |
Teknik: Offset-print | Format: 48,5 × 65 cm
| Papir: Multi Design Natureal 240 gram |
Oplag: 420 – signeret, dateret og num-
mereret | Tryk: Eks-Skolens Trykkeri Aps,
København.

Else Marie Pade (f. 1924) er blandt pio-
nererne inden for elektronisk musik i Dan-
mark. I hendes lydunivers mødes drøm-
men og virkeligheden med fortællingen
og med mennesket. Allerede i de tidlige
1950'ere, hvor hun arbejdede på Statsradiofo-
nien, begyndte hun at udforske teknologi-
ens muligheder for at realisere de abstrakte
lydbilleder, hun siden barnsben havde

forestillet sig. Omkring 1952 begyndte
hun at arbejde med en musik, der var ba-
seret på lyde optaget ude i virkeligheden.
Med disse reallyde som råmateriale kunne
hun eksperimentere sig frem til former
og lydfortællinger, der både var musikalske
og havde relation til virkeligheden.
I studiet kunne lydene sammensættes
og få nye betydninger eller manipuleres

Else Marie Pade | foto: Ane Mette Ruge

til musikalsk materiale, hvor man ikke længere kunne høre deres oprindelse. Senere inddrog hun også elektronisk genererede lyde i sine kompositioner – lyde, der var blevet til i lydstudiet ved hjælp af tone- og impulsgeneratorer og forskellige former for filtre og effektmaskiner.

I værket *Faust* fra 1962, som Den Danske Radeerforening nu udgiver partituret til, bruger hun begge dele. I forgrunden står de elektronisk skabte lyde, men der er også manipulerede hundelyde og menneskestemmer i værket. *Faust* var en bestillingsopgave fra radioen, hvor Pade skulle lave underlægningsmusik til en skoleradioproduktion af Goethes *Faust*. Som sådan er det oprindeligt underlægningsmusik, men med sin dragende, sfæriske, hypnotiske og foruroligende karakter kan den sagtens stå alene som Else Marie Pades lydige illustration eller fortolkning af historien og mennesket *Faust*.

I arbejdet med denne musik blev partituret et redskab, der måtte gentænkes i forhold til den nye elektroniske praksis, hvor lyden var kunstigt genereret og manipuleret, og de musikalske forestillinger ikke kunne nedskrives i et traditionelt nodebillede. Partitursiderne til *Faust* er dermed et glimrende eksempel på, at nye lydforestillinger kræver nye metoder til fastholdelse i et visuelt medie. Samtidig er de en vigtig dokumentation af Pades praksis, da de ud over deres billedmæssige kvaliteter jo først og fremmest er et konkret musikalsk arbejdsredskab, som hun anvendte til realiseringen af sin musik.

Den musikalske notation er i et større historisk perspektiv andet og mere end bare et tegnsprog. Ofte har den visuelle og billedmæssige kvaliteter, der ræk-

ker udover repræsentationen af det rent lyd-mæssige. Læserens visuelle indtryk har været en del af komponistens overvejelser, når musikken skulle nedskrives, helt tilbage fra de rigt udsmykkede og overdådigt indbundne partiturer, der blev anvendt som fyrstegaver i seksten- og syttenhundredetallet – frem til det 20. århundredes mange eksperimenter med udvidede grafiske notationsformer, der direkte tematiserede partiturets eller skriftets værkstatus i forhold til opførelsens processuelle *»nu«*. Når musikken er så abstrakt, som det er tilfældet med den elektroniske musik, at den ikke lader sig notere i et traditionelt nodesystem, bliver den billedlige repræsentation af lydforestillingerne endog særligt vigtig i kommunikationen og fastholdelsen af de musikalske ideer.

De fire partitursider fra værket *Faust* illustrerer både arbejdsprocessen og gennem den også nogle af de tanker, Pade gjorde sig om, hvad lyden skulle symbolisere i forhold til handlingen. Set som en musikalsk notation og et procesværktøj er det ganske nøjagtigt og fungerer som en form for dokumentationsmateriale i forhold til den musikalske skabelse og realisering. På den vandrette akse er tiden angivet – 1 mm svarer til 3 sekunder. De gennemgående stiplede lodrette linjer

Else Marie Pade | foto: Ane Mette Ruge

angiver de forskellige afsnit i forhold til tekstforlægget. Hvert afsnit er markeret med et bogstav, der henviser til de stikord om tekst og handling, der er noteret længst til venstre på hver partiturside. På den lodrette akse er der angivet et frekvensspektrum, der går fra det knapt hørbare i dybden til meget høje skærende toner i toppen af lydbilledet. Hertil kommer de forskellige symboler, linjer, prikker med mere, der angiver, hvilken slags maskine det er, der genererer lyden.

De mange bugtede og bølgede linjer illustrerer det såkaldte *svævningsprincip* – en teknik Else Marie Pade havde lært hos den tyske komponist Karlheinz Stockhausen. I korte træk er svævningen udtryk for, hvordan toner, der ligger meget tæt på hinanden i frekvensspektret og derfor er stærkt dissonerende, nærmest støder sammen og derfor skaber interferens-toner, når de afspilles samtidig. Disse interferens-toner giver et komplekst, rigt og stadigt forandrende lydbillede. I partituret er de angivet med parallelle bugtede linjer. Prikker og zig-zag-linjer angiver forskellige former for lydimpulser og ekoeffekter, der beriger og nuancerer dette lydbillede. For Pade er svævningsprincippet et menneskeligt princip i den elektroniske musik, og sammenstødene mellem klangelementerne opfatter hun analogt

EMP interiør | foto: Ane Mette Ruge

med menneskelige »sammenstød« – altså menneskelige relationer. Det er således i modstanden og i dissonansen – eller i de komplekse væv af mellemmenneskelige forskelle – at hun mener mødet med den anden bliver interessant. Dissonansen og interferensen som musikalske principper spejler på den måde hendes menneskesyn meget direkte. Pades elektroniske musik er således også udtryk for en slags humanisme, som man i samtiden ellers opfattede som uforenelig med de teknologisk manipulerede lyde, musikken var lavet af.

Når vi kan betragte dette partitur adskilt fra musikken, er det ikke kun for dets dekorative kvaliteter. Det er naturligvis et vigtigt element, men lige så væsentligt er det, at billedet opfattes som en illustration af de forestillinger om strukturer i lyd, som Else Marie Pade realiserede i musikken. Dermed kommer nemlig et dobbelt forhold mellem musik og notation til syne: På den ene side at den abstrakte musik, hun forestillede sig, fik en meget konkret notation. På den anden side at denne konkrete notation er så anderledes end det traditionelle nodebillede, at den netop peger tilbage på partituret som et visuelt medie. Man kan derfor sige, at vi ved at se på partituret kan bygge andre synæstetiske lag på den musikalske oplevelse, der kan berige og intensivere den.

Et andet aspekt ved at udgive partituret som et samlet billede er, at selvom det for Pade primært har været et arbejdsredskab, er det samtidig en vigtig dokumentation af den kunstneriske praksis. Som sådan bliver vores blik på Faustpartituret en understregning af en kunsthistorisk interesse for processuelle elementer og tvær-mediale værker. For Else Marie Pade er Den Danske Radeerforenings udgivelse af Faustpartituret da også fulgt af et håb om, at man, når man ser på billedet, får lyst til at lytte til musikken. Else Marie Pades Faust-suite er udgivet på pladen *Glasperlespil* fra 2002.

Teksten er blevet til på baggrund af en samtale med Else Marie Pade d. 25. oktober 2012.

Rasmus Holmboe

Kære medlemmer

Foreningens forrige udgivelse, som I modtog i maj, var et fotografi i Lucia-print af Sophia Kalkau med titlen *Black Matter*, egenhændigt trykt af kunstneren. Udgivelsen blev modtaget med stor begejstring af medlemmerne, og førte til adskillige nyindmeldelser. Det er vi naturligvis meget glade for.

Traditionen tro er den aktuelle udgivelse, som I modtager sammen med dette *Medlemsnyt*, noget helt andet. Det er et grafisk blad med komponisten Else Marie Pades partitur til det elektroniske værk *Faust*, som hun skabte i 1962 til Danmarks Radio, over Goethes værk.

Else Marie Pade, der er født i 1924, er en af de absolutte pionerer indenfor elektronmusikken. Radeerforeningen er taknemmelig for at komponisten har stillet dette partitur til rådighed for en grafisk udgivelse. Partituret består af fire A4 sider og er udført med blå, rød og grøn kuglepen samt blyant på blåt millimeterpapir. Det grafiske blad er en fotografisk gengivelse i naturlig størrelse af det originale partitur og er trykt i offset på Multi Design Natureal 240 gram papir. Else Marie Pade har signeret trykket med sine forbogstaver EMP, der, som hun siger med et smil på læben, også kunne stå for *Elektronisk Militær Politi*.

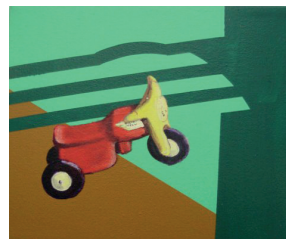
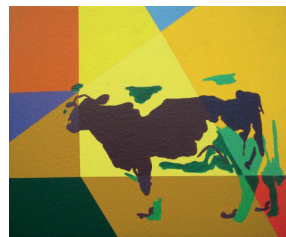
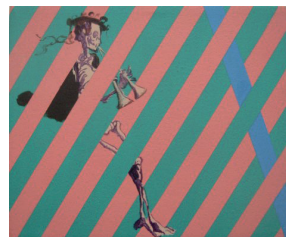
Værket *Faust*, der er foreningens første udgivelse af et partitur, er nærmere omtalt foran i *Medlemsnyt*. Else Marie Pades *Faust-suite* kan høres på www.dvm.nu eller på Den Danske Radeerforenings hjemmeside, hvor der er et link til siden.

Medlemstilbud

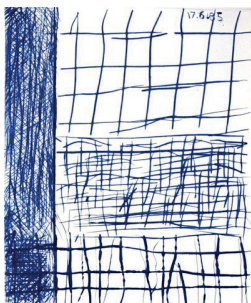
Der er fortsat stor interesse for foreningens tidligere udgivelser. Vi har udvalgt et antal værker fra arkivet, som vi tilbyder medlemmerne at erhverve til medlemspris. Det drejer sig om originale papirarbejder af Nils Erik Gjerdevik, der er aktuel med en større udstilling på Kunsthallen Brandts i Odense og malerier af Christian Schmidt-Rasmussen, som ved ved årets Carnegie Art Award uddeling modtog en stor pris, og i den

470 | Nils Erik Gjerdevik | Uden titel | 1990-91 | Papirarbejder | 39,6×29,8 cm / 31,5×23,8 cm | Kr. 1.600 / 900 |

482 | Christian Schmidt-Rasmussen | Forever Young (C) | 1994 | akrylmalerier | 22×27 cm | Kr. 2.400 |

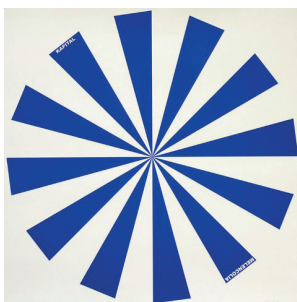
487 | Günther Förg | Uden titel | 1995
| Radering | 24,7×20 cm | Oplag: 50 |
Kr. 2.400 |

488 | Jesper Christiansen | Da capo:
BLANK | 1996 | Liografi | 55,5×53 cm |
Oplag: 400 | Kr. 1.000 |

501 | Axel Lieber | **Left-overs** | 2001
| Skulpturer i pap | 20×15×10 cm |
Kr. 1.000 |

514 | Henrik Plenge Jakobsen | **Kapital
Melencolia** | 2008 | Litografi | 69×69
cm | Oplag: 380 | Kr. 1.000 pr. stk. |

anledning kunne ses på Sophienholm i Lyngby. Herudover er der en radering af Günther Förg, litografier af Henrik Plenge Jakobsen og Jesper Christiansen samt skulpturer af Axel Lieber.

Bestilling

Medlemmerne kan bestille de tilbudte værker hos foreningens kasserer Christian Foghmar, Dr. Tværgade 28, 1.th. 1302 København K. Tlf. 41 40 39 29. E-mail: mail@dendanskeradeerforening.dk Bestillinger noteres i den rækkefølge de modtages og fremsendes, når betalingen er modtaget (ekspeditionsgebyr kr. 60).

Eftersyn

De tilbudte værker kan ses, før eventuelt køb, ved henvendelse til foreningens formand Niels Starck, Nyvej 12A, 4.tv., 1851 Frederiksberg C. Tlf. 21 79 33 26. E-mail: nielsstarck@gmail.com. Det er muligt at melde sig ind i foreningen samtidig med, at man foretager bestilling.

Den Danske Radeerforening

Foreningen har til formål at udgive originalgrafik og anden kunst på papir af høj kvalitet samt at udbrede kendskabet til den aktuelle billedkunst. Vi udgiver værker af væsentlige nutidskunstnere fortrinsvis på et tidligt tidspunkt i deres karriere, hvor vi med udgivelsen kan være med til at præsentere kunstnerne for et større publikum. Hver udgivelse ledsages af bladet *Medlemsnyt*, hvori vi informerer om udgivelserne, kunstnerne bagved og om foreningens virke i øvrigt. Foreningen arrangerer endvidere – ved særlige lejligheder – udstillinger med egne udgivelser.

Foreningens ledelse

Foreningen ledes af en ulønnet bestyrelse, der udgøres af 7 medlemmer, som er: Kristina Ask, billedkunstner; Henriette Bretton-Meyer, kunsthistoriker; Christian Foghmar, cand.mag.; Rune Gade, lektor i kunsthistorie ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet; Nils Erik Gjerdevik, billedkunstner; Ane

Mette Ruge, billedkunstner og Niels Starck, arkitekt MAA (formand).

Medlemsskab

Alle kan blive medlem af Den Danske Radeerforening. Et medlemskab koster kun 420 kr. årligt. For dette beløb modtager man to gange om året en udgivelse gratis samt ret til at erhverve andre af foreningens udgivelser til medlemspris. Endvidere foreningens blad *Medlemsnyt*, der tilsendes sammen med hver medlemsudgivelse. Indmeldelse sker ved henvendelse til foreningens kasserer Christian Foghmar, Dr. Tværgade 28, 1.th. 1302 København K. Tlf. 41 40 39 29. E-mail: mail@danskeradeerforening.dk eller eventuelt til formanden: Niels Starck, Nyvej 12A, 4.tv., 1851 Frederiksberg C. Tlf. 21 79 33 26. E-mail: nielsstarck@gmail.com

Næste medlemsudgivelse

Bestyrelsen forventer, at kunne udsende den næste medlemsudgivelse i maj 2013.

www.dendanskeradeerforening.dk

Vi henleder opmærksomheden på foreningens hjemmeside, hvor medlemmer – og andre interesserede – kan finde oplysninger om foreningen og dens virke. Her kan der også ses afbildninger, og omtaler af et stort antal af de tidligere udgivne grafiske- og fotografiske værker, originale papirarbejder og bøger mv. Her findes også oplysninger om Arthur Køpckes Mindefond, som er stiftet af foreningen i 1982.

Generalforsamling

Foreningen holder ordinær generalforsamling, tirsdag den 26.februar 2013, kl. 19 på foreningens adresse Nyvej 12A, 4.tv., 1851 Frederiksberg C. Dagsorden i henhold til foreningens love. Bestyrelsen påregner på den ordinære generalforsamling at stille forslag om en ajourføring af foreningens love.